

Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна.- 2008. – Вип. 21. – С. 46 – 52.

3. Звіт про науково-дослідну роботу «Розробка порядку визначення ефективності курсування пасажирських поїздів», реєстраційний номер № 0111U007615, 2011 рік.

4. Карась О. О. Формування сучасного механізму управління підприємствами в ринкових умовах (на прикладі пасажирського господарства залізничного транспорту. Дис. канд. екон. наук. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. нац. ун-т заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2009.

5. Кривошшин О. М. Проблеми організації пасажирських перевезень залізничним транспортом у м. Києві та шляхи їх вирішення / О. М. Кривошшин // Залізничний трансп. України. – 2006. – № 5, – С. 27-29.

6. Лобойко Л. М. Оптимізація руху пасажирських поїздів вагонів / Л. М.

Лобойко, Ю. С. Бараш, О. О. Карась // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2008. – Вип. 21. – С. 46-52.

7. Самсонкин В.М. Пути повышения эффективности пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте / В.М.Самсонкин, А.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – К.: КУЕТТ, 2003. – Вип. 4. – С. 135-142.

8. Скалозуб В. В. Удосконалення методу оптимізації плану формування пасажирських поїздів з урахуванням обсягів інвестицій / В. В. Скалозуб, Ю. С. Бараш, І. М. Вишнякова // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. транспорт. ім. акад. В. Лазаряна, 2006. – Вип. 12. – С. 249-255.

Аннотация. В статье предложен новый методический подход для повышения конкурентоспособности пассажирский перевозок за счет кольцевания подвижного состава, повышения скорости движения и сокращения времени его оборота.

Ключевые слова: конкурентоспособность, пассажирские перевозки, подвижной состав, кольцевание поездов, время оборота, скорость поезда.

Summary. The article proposes new methodological approach to improve the competitiveness of passenger transportation by the ringing of the rolling stock, increase the speed and reduce the time it turns.

Keywords: competitiveness, passenger transport, vehicles, trains ringing, turnover time, speed of the train.

Рецензент д.е.н., професор ДНУЗТ Бараш Ю.С.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 656.073.5 (477)

ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВІДОМЧОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ВАНТАЖІВ, ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ НА ОБ'ЄКТАХ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД

Чередниченко О.Ю., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

В статті розглянуто сутність, роль та місце підрозділів воєнізованої охорони залізниць в загальнодержавній системі залізничного транспорту. Надано рекомендації щодо функціонування підрозділів відомчої воєнізованої охорони на етапі реформування залізничної галузі.

Ключові слова: воєнізована охорона, залізничний транспорт, безпека перевезень, збереження вантажів, громадський порядок.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом у політиці розвинутих країн світу стали інтеграційні процеси, що передбачають створення умов для вільного перевезення товарів, послуг, капіталів, а також робочої сили. Це зумовлює постійне зростання транснаціональних потоків і міжнародного транзиту вантажів.

Складовою частиною транспортної системи України є залізничний транспорт – одна з важливих базових галузей економіки України, що забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-

економічні зв'язки, а також потреби населення у перевезеннях [2]. Залізнична транспортна система загального користування, без урахування промислового залізничного транспорту, сягає 30,3 тис. кілометрів колії, вантажних вагонний парк налічує 174939 вагонів, для вантажних операцій відкрито 1684 станції. На залізницях держави знаходиться значна кількість товарних вагонів та вантажів, які є власністю інших країн. Обслуговування пасажирів здійснюється на 126 вокзалах, 1684 станціях, 4749 платформах

маршрутів приміського сполучення. Щодобово у русі знаходиться 8429 пасажирських вагонів Укрзалізниці та 368 вагонів іноземних країн [3].

Серед великої кількості завдань, які необхідно розв'язувати транспортникам в сучасних умовах – є проблема охорони вантажів і об'єктів на залізничному транспорті, забезпечення безпеки пасажирів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених частин загальної проблеми. Питанням безпеки на залізничному транспорті, забезпеченню збереження вантажів, безпеки пасажирів, регулюванню перевезень вантажів, цін, доцільність організації роботи патрульних служб присвячені роботи таких вчених, як: Антонюк У. В., Булгакова І. В., Деркач Е. М., Єсімов С. С., Ковалів М. В., Світ Ю. П., Шелухін М. Л. [4-11]. Однак, зазначені питання розглядаються з юридичної точки зору, а визначенню економічної доцільності впровадження відомчої системи охорони вантажів, громадського порядку на об'єктах залізничного транспорту не приділяється належної уваги.

Мета дослідження. Визначити роль та місце підрозділів воєнізованої охорони залізниць в загальнодержавній системі залізничного транспорту, охорони вантажів, економічну доцільність її участі в охороні громадського порядку на об'єктах транспортної інфраструктури, рухомому складі; узагальнити історичний досвід, надати рекомендації щодо функціонування підрозділів відомчої воєнізованої охорони на етапі реформування залізничної галузі.

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку залізничного транспорту тісно пов'язана з організацією та забезпеченням охорони вантажів, споруд і майна, громадського порядку на залізничних об'єктах.

Із початком експлуатації перших залізничних ліній з'явилася необхідність мати особливий поліцейський нагляд на той час у вигляді жандармських команд і ескадронів. На початковому етапі, який можна іменувати зародженням, правове положення жандармських поліцейських команд не було визначено, тому вони виконували вимоги будівельників та місцевої залізничної адміністрації і перебували в оперативному підпорядкуванні Міністерства шляхів сполучення. Потреба забезпечення правопорядку на транспортних магістралях спричинила упродовж усього терміну діяльності Тимчасового уряду до жовтня 1917 р. створення та функціонування на залізницях "загонів Червоної гвардії, бойових та сторожових дружин, військової залізничної міліції, залізничної міліції як штатного органу охорони правопорядку, карного розшуку, сторожової охорони" [12].

30 січня 1918 р. Рада Народних Комісарів видала Декрет „Про Утворення Всеросійської

міжвідомчої надзвичайної комісії з охорони залізниці”, у підпорядкування якої повинні були перейти всі організації з охорони залізниць, що існували на момент видання Декрету. Із 23 березня 1918 р. Декретом Ради народних комісарів „Про централізацію управління, охорони залізниць та підвищення їх пропускнув спроможності” комісією було передано у підпорядкування Народного комісара шляхів сполучення та перейменовано у Всеросійську надзвичайну комісію з охорони шляхів сполучення. Відповідно до Декрету вже 27 березня 1918 р. Народний комісаріат шляхів сполучення затвердив Положення про Всеросійську надзвичайну комісію з охорони шляхів сполучення [12]. Для підтримки належного громадського порядку на залізницях створювалися загони, що склалися переважно із залізничників. Загони військової охорони вели боротьбу з безквитковим проїздом пасажирів, неконтрольованим перевезенням вантажів, простоем вагонів і паровозів, несумлінним виконанням працівниками залізниць своїх обов'язків тощо. Таким чином, Рада Народних Комісарів об'єктивно дійшла висновку про необхідність відновлення спеціалізованого силового підрозділу на залізницях.

9 грудня 1921 р. у зв'язку з прийняттям постанови Всеросійського Центрального виконавчого комітету і Ради праці й оборони „Про охорону складів, пакгаузів і комор, споруд на залізничних коліях” залізничну міліцію було скасовано, її функції поділили між трьома відомствами. Охорона вантажів, складів і приміщень покладалася на Народний комісаріат шляхів сполучення та його місцеві органи; охорона шляхів сполучення й окремих споруд, що мали стратегічне значення, – на військово відомство; боротьба зі злочинністю, підтримання порядку і спокою на залізничних станціях – на транспортний відділ Всеросійської надзвичайної комісії [12].

Початком діяльності воєнізованої охорони залізничного транспорту став "Декрет об охороне железных дорог" 1921 року.

Аналогічну реорганізацію було проведено і в Україні. Історія Управління воєнізованої охорони незалежної України починається з жовтня 1993 р., коли було розпочато створення єдиної системи охорони вантажів та об'єктів на залізничному транспорті України, а також проведення заходів, спрямованих на запобігання та гасіння пожеж на них.

Порядок діяльності відомчої воєнізованої охорони визначений Положенням про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11 січня 1994 р. № 7.

Відомча воєнізована охорона на залізничному транспорті (надалі - відомча охорона, ВОХП) - система спеціалізованих

воєнізованих організацій, що здійснюють охорону вантажів на шляху прямування, об'єктів на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до сфери управління «Укрзалізниця», а також забезпечують проведення заходів, спрямованих на запобігання та гасіння пожеж на них. Відомча охорона у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, Декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами Мінтрансу та Укрзалізниці, а також Положенням про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті [13].

Головними завданнями відомчої охорони є:

- здійснення охорони вантажів на шляху прямування та в парках станцій за переліком, затвердженим «Укрзалізницею»;
- здійснення охорони об'єктів залізничного транспорту за переліком, затвердженим начальником залізниці, крім тих, що підлягають охороні підрозділами МВС;
- запобігання незаконному проїздові сторонніх осіб у вантажних поїздах і ходінню сторонніх осіб залізничними коліями у невизначених місцях;
- запобігання та ліквідація пожеж на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до складу залізниць України, а також у залізничному рухомому складі.

Відомча охорона відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює профілактичні заходи, спрямовані на запобігання крадіжкам вантажів, матеріальних цінностей;
- проводить затримання розкрадачів вантажів та матеріальних цінностей;
- здійснює пожежно-профілактичні заходи та контроль за виконанням установлених вимог пожежної безпеки;
- бере участь у ліквідації пожеж на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до складу залізниць України, а також у залізничному рухомому складі;
- проводить розслідування технічних причин пожеж та їх облік;
- сприяє зміцненню і всебічному розвитку добровільних пожежних дружин та інших громадських протипожежних формувань;
- бере участь у роботі комісії з прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів;
- здійснює супроводження касирів від установ банку до підприємств залізничного транспорту та в зворотному напрямку.

До відомчої охорони належать:

- управління воєнізованої охорони;
- служби воєнізованої охорони залізниць;

- загони воєнізованої охорони залізниць;
- стрілецькі, пожежні та інші підрозділи, навчальні заклади,
- бази матеріального і технічного забезпечення, будинки та
- бази відпочинку.

Управління, служби, загони відомчої охорони є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатки із своїми найменуваннями.

Працівники відомчої охорони під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби (наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини) у випадках і порядку, передбачених законодавством.

На сьогоднішній день воєнізована охорона залізниць України — це одна з найважливіших ланок залізничної галузі, штат працівників якої становить 11,5 тис. чол. Вони пройшли складний шлях становлення, набули величезного досвіду роботи. Економічна діяльність воєнізованої охорони оцінюється, перш за все, показниками попередження крадіжок, участі у їх розкритті та компенсації нанесених збитків тощо.

Так, у 2011 р. воєнізована охорона залізниць розкрила та попередила 1487 крадіжок на суму 2399 тис. грн. У ході проведених оперативних заходів до правоохоронних органів передано 1832 затриманих. Найбільше розкрито і попереджено крадіжок на Придніпровській залізниці — 572, Донецькій — 322, Львівській — 259.

Працівниками воєнізованої охорони здійснюється супровод пасажирських потягів, електропоїздів, об'єктів транспортної інфраструктури (транспортні споруди, мости, розв'язки, вокзали, адміністративні будівлі, спортивні споруди, місця відпочинку тощо), що надає можливість заощадити на залученні підрозділів правоохоронних органів чи охоронних структур [14].

На залізницях України в постійній готовності знаходиться 65 пожежних поїздів та 25 пожежних автомобілів, які призначені для гасіння пожеж на об'єктах та рухомого складу залізничного транспорту, а також надання допомоги при ліквідації наслідків транспортних пригод, повеней, інших стихійних лих у межах тактико-технічних можливостей. Пожежні поїзди розташовані на великих залізничних вузлах з дільницею виїзду до 150 км.

В складних умовах роботи залізничного транспорту завдання, пов'язані зі здійсненням охорони вантажів на шляху прямування та в парках станцій, охорони об'єктів залізниць, оперативно-профілактичної роботи для підтримки встановленого правопорядку, запобіганням та ліквідацією пожеж можуть виконувати тільки

найбільш освічені, дисципліновані і добре підготовлені кадри рядового і керівного складу воєнізованої охорони. Діяльність відомчої воєнізованої охорони регламентована великою кількістю нормативно-правових і методичних документів різних відомств [15]. На основі аналізу чинного законодавства України, вивчення практичного досвіду діяльності воєнізованої охорони залізниць, теоретичного осмислення низки наукових праць із зазначеної проблематики автором сформульовано ряд пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення діяльності підрозділів воєнізованої охорони на залізничному транспорті.

До пріоритетних напрямів підвищення ефективності діяльності підрозділів воєнізованої охорони на залізничному транспорті слід віднести:

- подальшу оптимізацію організаційно-управлінських засад діяльності спеціалізованих підрозділів служби відомчої воєнізованої охорони «Укрзалізниця» з питань безпеки руху поїздів, охорони громадського порядку в умовах звичайної роботи транспорту та в надзвичайних ситуаціях;

- необхідність подальшого розвитку різних форм співпраці між адміністраціями підприємств залізниць та органами внутрішніх справ на транспорті, МНС та іншими силовими та правоохоронними структурами на залізничному транспорті;

- необхідність удосконалення нормативно-правової бази діяльності служб органів внутрішніх справ на залізничному транспорті, їх взаємодію з підрозділами відомчої воєнізованої охорони Укрзалізниця, що забезпечують охорону власності, безпеку громадян на об'єктах залізниці.

- для посилення охорони громадського порядку за рахунок залучення працівників воєнізованої охорони Укрзалізниця доцільно внести доповнення у ст.ст. 7 та 8 Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті щодо взаємодії з правоохоронними органами у проведенні заходів щодо забезпечення безпеки руху поїздів та громадського порядку на об'єктах залізниці, які охороняються стрільцями воєнізованої охорони Державної адміністрації залізничного транспорту Міністерства транспорту та зв'язку України;

- прискорити впровадження на залізницях розробленої системи - автоматизоване робоче місце (АРМ), що є першим кроком до широкої автоматизації роботи служб воєнізованої охорони. Автоматизація розглядається як основа ефективного дотримання безпеки перевізного процесу, збереження вантажів, що перевозяться, переходу на самоокупність. Вона має допомогти задіяти резерви щодо збільшення обсягів робіт, завдяки чому можна буде створити сприятливі умови для укладання із залізницями договорів на їх

виконання. АРМ воєнізованої охорони буде інтегроване у загальну базу даних.

Висновки. Реформування залізничного транспорту передбачає: 1) розподіл функцій державного управління, що передаються Міністерству транспорту та зв'язку України, і господарського управління залізничним транспортом, що передаються господарюючому суб'єктові – Публічному акціонерному товариству "Українські залізниці"; 2) збереження державного контролю за діяльністю залізничного транспорту; 3) відокремлення у системі залізничного транспорту природно-монопольного і конкурентного секторів; 4) здійснення повного розмежування управлінням інфраструктурою і перевезеннями; 5) створення конкурентного середовища на ринку перевезень, ремонтних та інших послуг. Водночас вимагає розробки система заходів з профілактики та попередження злочинів на залізничному транспорті, зміни структури воєнізованої охорони, яка б відповідала можливостям ефективної протидії злочинним посяганням на власність, безпеку громадян та рух поїздів [16]. Відповідно до Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту у складі Публічного акціонерного товариства "Українські залізниці" щодо діяльності у сфері забезпечення збереження вантажів від крадіжок відповідно до вимог Правил перевезення вантажів залізничним транспортом України будуть діяти підрозділи відомчої воєнізованої охорони для супроводження вантажів, охорони товарних парків та контейнерних майданчиків. Досягнення особового складу воєнізованої охорони свідчать: немає проблеми, яку неможливо вирішити, слід лише правильно вибудувати стратегію дій, керуючись виключно інтересами суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про залізничний транспорт : Закон України від 4 липня 1996 р. № 273/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 40. – Ст. 183.

2. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. № 232/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №35

3. Укрзалізниця» побегала впереди паровоза / Тижневик «Коментарі». – 2012р. - № 4 (296) 27 січня.

4. Антонюк У. В. Правове забезпечення екологічної безпеки у діяльності залізничного транспорту : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / У. В. Антонюк; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 20 с.

5. Булгакова І. В. Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04

- / І. В. Булгакова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 20 с.
6. Деркач Е. М. Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Е. М. Деркач; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж.– Донецьк, 2007. – 20 с.
7. Деркач Е. М. Щодо правового регулювання тарифів у сфері залізничних перевезень вантажів / Е. М. Деркач // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 179–186 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11demzpv.pdf>
8. Єсімов С. С. Організація діяльності патрульної служби на залізничному транспорті (адміністративно-правові засади) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / С.С. Єсімов; Нац. аграр. ун-т. – К., 2008. – 19 с.
9. Ковалів М. В. Адміністративно-правові та організаційні заходи забезпечення збереження вантажів на об'єктах залізничного транспорту: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М. В. Ковалів; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2000. – 17 с.
10. Свит Ю. П. Правовое регулирование цен и тарифов на услуги железнодорожного транспорта / Свит Ю. П. // Закон. – 2003. – № 7. – С. 41–47.
11. Шелухін М. Л. Правове забезпечення збереження вантажів при залізничних перевезеннях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарське процесуальне право» / М. Л. Шелухін ; Ін-т економ.-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2002. – 16 с.
12. Декреты Советской власти: сб. / под ред. Г.Д. Обичкина. – М. : Политиздат, 1967.
13. Постанова Кабінет Міністрів України від 11 січня 1994 р. № 7 “Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті” [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
14. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 14 травня 2008 р. № 540 “Про затвердження Змін до Переліку вантажів, які повинні супроводжуватися особовим складом відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті на всьому шляху прямування» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
15. Вказівка УМВС України на транспорті від 4 липня 2007 р. № 7/2943 “Щодо спільних дій по забезпеченню охорони громадського порядку та збереження вантажів на об'єктах Укрзалізниці” [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 651-р “Про схвалення Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту” [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
17. Про Комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках : Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3022-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 24. – Ст. 166.
18. Залізничний транспорт / В.М. Гурник // Українська радянська енциклопедія. Головна редакція української радянської енциклопедії : у 12 т. / голов. редкол. : Бажан М.П. (голова) [та ін.]. – К. : УРЕ, – 2-ге вид. – К., 1977.
19. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 14 вересня 2004 р. № 818 “Про затвердження Положення про систему управління безпекою руху поїздів у Державній адміністрації залізничного транспорту України” [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Аннотація. В статье рассмотрены сущность, роль и место подразделений военизированной охраны железных дорог в общегосударственной системе железнодорожного транспорта. Даны рекомендации относительно функционирования подразделений ведомственной военизированной охраны на этапе реформирования железнодорожной отрасли.

Ключевые слова: военизированная охрана, железнодорожный транспорт, безопасность перевозок, сохранность грузов, общественный порядок.

Summary. The paper considers the nature, role and place units militarized guard rail in the national railway system. The recommendations on the functioning of the department militarized units of the stage of reforming the railway sector.

Keywords: paramilitary protection, railways, transport safety, security of goods, public order.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Компанієць В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*